

TRYGGHETS- OCH INFORMATIONSPUNKTER

FÖRSTUDIE

KFKS 2023–01012

2024-01-31
Ledningsstaben

Innehållsförteckning

1.	Inledning	2
2.	Bakgrund och process	2
3.	Avgränsning	3
4.	Svenska krishanteringssystemet	4
4.1.	Kommunens ansvar	4
5.	Kommunens beredskap, förmåga och uthållighet	5
5.1.	Förmåga och uthållighet beträffande trygghetspunkterna	6
5.1.1.	Fredstida krishändelser	6
5.1.2.	Höjd beredskap	6
6.	Vad är en trygghetspunkt?	7
6.1.	Trygghetspunkter på olika nivåer	7
6.2.	Grundkrav som kan ställas på en trygghetspunkt	7
6.3.	Viktiga förutsättningar för trygghetspunkterna	8
6.3.1.	Elförsörjning och reservkraft	8
6.3.2.	Dricksvattenförsörjning och nödvatten	9
6.3.3.	Personalförsörjningen	9
6.3.4.	Matlagning och tillagningskök	9
6.3.5.	Kommunikation	10
7.	Behov av trygghetspunkter i Nacka	10
7.1.	Utgångspunkter	11
7.2.	Övergripande om Nacka	11
7.3.	Informationspunkter (enkel trygghetspunkt)	12
7.4.	Kartläggning av platser och lokaler	12
7.4.1.	Lokalinventering	13
8.	Förslag på trygghetspunkter	13
8.1.	Trygghetspunkter nivå 1 (informationspunkter)	14
8.2.	Trygghetspunkter nivå 2	15
8.3.	Trygghetspunkter nivå 3	15
9.	Beslut och genomförande	16
10.	Organisering av trygghetspunkter och ansvarsfördelning	17

1. Inledning

Den bästa och mest trygga platsen för friska människor är oftast den egna bostaden, även om det vid en allvarlig och långvarig samhällsstörning skulle bli mer besvärligt och utmanande än vad man är van vid. Utgångspunkten vid en kris är också att merparten av allmänheten tar ansvar för sig själva. I *Om krisen eller kriget kommer* (MSB, 2018) finns information om hur den enskilde ska se till att vara förberedd på allt från allvarliga olyckor, extremt väder och IT-attacker till militära konflikter.

I vissa situationer kan det dock bli nödvändig att kunna ta sig till en så kallad *trygghetspunkt*¹ för att få information och till exempel värme. Syftet med trygghetspunkten skiftar beroende på samhällsstörning, men gemensamt är att den snabbt kan öppnas upp och att de som har behov i förväg vet vart det kan vända sig och vad de kan få stöd med. Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) definition av en trygghetspunkt är att det är en mötesplats dit människor kan vända sig vid större kriser i samhället.² Målet med trygghetspunkter är att Nacka kommun, vid särskilda typer av samhällsstörningar, ska ha förmåga att tillgodose vissa grundläggande behov hos invånarna.

2. Bakgrund och process

En förändrad hotbild har inneburit att alla kommuner i Sverige har i uppdrag att stärka såväl den fredstida krisberedskapen som det civila försvaret för att kunna möta svåra samhällsstörningar som kan medföra avbrott i exempelvis el- och vattenförsörjningen samt tele- och datakommunikation. Bakgrunden är bland annat risk för eskalerande gråzon (antagonistiska attacker i gråzon mellan fred och krig) samt krigsfara och krig, något som ökat efter Rysslands invasionskrig i Ukraina. Även risken för negativa effekter kopplade till klimatförändringar gör att hoten mot samhällets funktionalitet kan antas öka.

Nationellt är det Myndigheten för samhällsskydd beredskap (MSB) som har det samordnande ansvaret för att utveckla samhällets förmåga att hantera olyckor och kriser. Den 1 oktober 2022 inrättade regeringen även sex nya civilområden i Sverige, varav Stockholms län och Gotlands län ingår i det Östra civilområdet. För varje civilområde finns en ansvarig länsstyrelse. I det Östra civilområdet är det Länsstyrelsen i Stockholms län som ska leda arbetet. Syftet med civilområdena är att återuppbygga, stärka och kraftsamla totalförsvaret.

I *Strategi för utveckling av det civila försvaret i Stockholms län 2019–2020* står som aktivitet att kommunerna i Stockholms län, vid utgången av 2020, bör ha skaffat

---

¹ Läs mer om trygghetspunkter i Trygghetspunkter. Rapport 2021:24 Länsstyrelsen Stockholm

² Handbok i kommunal krisberedskap – 3. Särskilda funktioner – Trygghetspunkter (MSB 2024)

sig förutsättningar för att kunna upprätta ändamålsenliga trygghets- och informationspunkter dit invånare kan bege sig vid samhällsstörningar.

I Nacka finns i nuläget inte någon organisation eller utpekad plats för kollektivt omhändertagande i så kallade trygghetspunkter. Inträffade samhällsstörningar pekar dock på att behovet finns, som exempel kan nämnas snöovädret i november 2016 då bland annat Stadshuset och Diesilverkstaden öppnades upp för att kunna erbjuda möjlighet till övernattnings för de som inte lyckades ta sig hem.

Ett arbete med att planlägga kommunens trygghetspunkter startade hösten 2022 på uppdrag av dåvarande säkerhetschef. En första inventering av lämpliga fastigheter gjordes men arbetet slutfördes aldrig, bland annat på grund av personalomsättning inom kommunens säkerhetsfunktion. Det togs även ett tjänstemannabeslut om att utse kommunens sex bibliotek till så kallade informationspunkter, men information om detta har ännu inte kommunicerats till Nackaborna, biblioteken eller internt i organisationen.

Under hösten 2023 återupptogs arbetet med trygghetspunkter och ett mer omfattande analysarbete påbörjades. Lokaler i samtliga kommundelar i Nacka kommun har inventerats och bedömts utifrån en rad olika parametrar. Ett önskemål och en utgångspunkt i arbetet vid val av placering av en trygghetspunkt är att kommunen helst ska äga och ha största möjliga rådighet över fastigheten. En ytterligare förutsättning är att trygghetspunkterna ska kunna användas under både en fredstida krishändelse och vid höjd beredskap.

MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) och SKR (Sveriges kommuner och Regioner) har gemensamt tagit fram en handbok i kommunal krisberedskap, där trygghetspunkter i september 2022 lades till som ett särskilt kapitel.³ Inspiration för arbetet med kommunens trygghetspunkter har i första hand hämtats från denna handbok samt från Länsstyrelsens rapport om Trygghetspunkter (2021:24). I många kommuner pågår just nu arbetet med att etablera trygghetspunkter, vilket också har inspirerat och bidragit i arbete med att inrätta trygghetspunkter i Nacka.

I kommunens mål och budget för 2024 prioriteras även resurser för att kunna etablera trygghetspunkter i olika kommundelar, detta som en konkret åtgärd för att stärka kommunens beredskap.

3. Avgränsning

Frågan om trygghetspunkterna ska kunna användas vid höjd beredskap och krig och därmed ha tillgång till skyddsrum eller andra skyddande lokaler i nära anslutning till trygghetspunkten lämnas utanför denna förstudie. Vid dimensioneringen av trygghetspunkter har hänsyn till en eventuell planering för

---

³ Handbok i kommunal krisberedskap – 3. Särskilda funktioner– Trygghetspunkter (MSB)

storskalig utrymning inte tagits med. Storskalig utrymning innebär en förflyttning av människor ut ur ett geografiskt område vid större samhällsstörningar. Vid en utrymning skulle trygghetspunkter kunna ha flera roller så som uppsamlingsplats, mottagningsplats och tillfällig inkvarteringsplats.

4. Svenska krishanteringssystemet

Det svenska krishanteringssystemet bygger på geografiskt områdesansvar och tre grundprinciper; *ansvarsprincipen*, *likhetsprincipen* och *närhetsprincipen*. En kommun är ansvarig för att hantera en kris inom sitt geografiska område, länsstyrelsen är ansvarig på regional nivå och regeringen har områdesansvaret på nationell nivå.

Ansvarsprincipen

Den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden ska ha det också under en samhällsstörning. Det betyder att det är den vanliga sjukvården som har hand om vården även vid en kris och att kommunerna sköter skola och äldreomsorg, och så vidare.

Likhetsprincipen

Under en samhällsstörning ska verksamheten fungera på liknande sätt som vid normala förhållanden – så långt det är möjligt. Verksamheten ska också, om det är möjligt, skötas på samma plats som under normala förhållanden.

Närhetsprincipen

Med närhetsprincipen menas att en samhällsstörning ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast berörda och ansvariga. Det är alltså i första hand den drabbade kommunen och den aktuella regionen som ansvarar för insatsen. Först om de lokala resurserna inte räcker till blir det aktuellt med regionala och statliga insatser.

4.1. Kommunens ansvar

Det finns inget direkt lagstadgat ansvar för kommuner att upprätta just trygghetspunkter. Kommunens socialtjänst har dock, enligt 2 kap. 11 § socialtjänstlagen (SoL), det yttersta ansvaret för att personer som vistas i kommunen får den hjälp och det stöd de behöver, om inte stödet tillgodoses på annat sätt.

Lag (2006:544) om kommuner och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap är utgångspunkten för krisberedskapen i landet och syftar till att kommuner och regioner ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred samt uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar. Kommunen ska, inom sitt geografiska områdesansvar, verka för att olika aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet, att olika aktörers åtgärder samordnas under en händelse samt att informationen till allmänheten samordnas. Att ha utsett trygghetspunkter kan vara ett sätt att samordna och

anpassa information till allmänheten vid en samhällsstörning som en del av kommunens geografiska områdesansvar.

Även lag (2003:778) om skydd mot olyckor innehåller bestämmelser om vad staten, kommunen och enskilda personer ska göra för att undvika olyckor. Kommunen har ett samordningsansvar för olycksförebyggande och skadebegränsande åtgärder.

I försvarspropositionen Totalförsvar 2021–2025 (Proposition, 2020) står att läsa att målet för det civila försvaret ska vara att ha förmåga att:

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- upprätthålla en nödvändig försörjning
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Genom trygghetspunkter kan förmågan hos det civila försvaret avsevärt stärkas inom flera av ovanstående mål.

5. Kommunens beredskap, förmåga och uthållighet

I enlighet med Nackas styrdokument *Strategisk handlingsplan för krisberedskap 2023–2026*, ska kommunen ha beredskap, förmåga och robusthet att hantera kriser och allvarliga händelser. Ett av fokusområden för krisberedskapsarbete i den strategiska handlingsplanen är att fastställa kommunens trygghetspunkter.

Stadsdirektören och de direktörer som stadsdirektören bedömer behövs för strategisk, övergripande styrning och ledning, utgör krisledning på central nivå. Den centrala nivån ska inrikta, samordna, stödja, följa upp kommunens samlade säkerhetsarbete utifrån kunskap om det mest framträdande utmaningarna på övergripande nivå.

Verksamheter och enheter ansvarar för att hantera kriser och allvarliga händelser nära Nackaborna och att det finns rutiner och planer för detta.

Alla kommuner är skyldiga att ha en krisledningsnämnd. I Nacka kommun har kommunstyrelsens arbetsutskott (KSAU) uppdraget att utgöra krisledningsnämnd, vilket innebär att nämnden i ett krisläge har rätt att fatta beslut som rör all verksamhet i kommunen. Ordföranden för

krisledningsnämnden bedömer när en extraordinär händelse medför att nämnden ska träda i funktion.

5.1. Förmåga och uthållighet beträffande trygghetspunkterna

Behoven varierar stort mellan en kortare fredstida krishändelse till det krav som kommunen ska planera för gällande civilt försvar vid höjd beredskap och krig.

Detta dokument berör i huvudsak områden såsom val av lokaler samt tillgång till värme, el och vatten. Därutöver tillkommer uppgifter som att kommunen förväntas ha en organisation och beredskap för att kunna hantera trygghetspunkterna. Detta handlar bland annat om bemanning, krisinformation och kommunikation, matlagning och servering, logistik, städning, krisstöd, omvårdnad med mera.

5.1.1. Fredstida krishändelser

Variationen av fredstida krishändelser är omfattande och det går inte att förbereda sig och skapa förmåga att bemöta alla enskilda händelser. Men det bör utformas en grundläggande förmåga för att möta de mer omfattande krishändelserna, både vad gäller omfattning och uthållighet.

De huvudsakliga samhällsstörningar som tas upp i kommunens *Riske- och sårbarhetsanalys 2023–2026 (RSA)*, och som kan leda till att trygghetspunkter behöver aktiveras är:

- Störningar eller avbrott i elförsörjningen
- Störningar eller avbrott i dricksvattenförsörjningen
- Störningar i livsmedelsförsörjningen
- Naturkatastrofer/olyckor (snö, storm, översvämning och brand)
- Spridning av farliga ämnen och smitta (pandemi)
- IT- och cyberattacker

Andra situationer såsom attentat eller andra antagonistiska händelser kan också leda till behov av att aktivera trygghetspunkter.

5.1.2. Höjd beredskap

Höjd beredskap är ett samlingsnamn för beredskapsnivåerna ”skärpt beredskap” och ”högsta beredskap”. Regeringen kan vid fara för krig eller om krig bryter ut besluta om höjd beredskap (skärpt eller högsta beredskap). Vid krig råder automatiskt högsta beredskap. Om höjd beredskap råder, mobiliseras hela eller delar av totalförsvaret som består av militärt och civilt försvar. Vid högsta beredskap ska kommunen enligt lag övergå till krigsorganisation. Under hösten 2023 har arbetet med kommunens krigsorganisation och dess bemanning påbörjats.

6. Vad är en trygghetspunkt?

En trygghetspunkt är en bemannad lokal, på en i förväg känd geografisk plats där stöd kan fås utifrån aktuellt behov. Vid en samhällsstörning kan kommunen öppna upp en eller flera trygghetspunkter dit invånarna kan ta sig för att få information om vad som hänt, värma sig, nyttja toalett, värma ett mål mat och så vidare. Även viss övernattning kan i riktiga krissituationer vara aktuellt.

Utgångspunkten är dock att merparten av allmänheten tar ansvar för sig själva och att trygghetspunkterna är till för ett mindre antal och de med störst behov. En trygghetspunkt är därmed inte samma sak som skyddsrum, som till sin byggnadskonstruktion har krav på sig att stå emot direkta krigshandlingar.

Energimyndigheten definierar en trygghetspunkt så här:

”En trygghetspunkt är en mötesplats dit människor kan vända sig vid större kriser i samhället, som exempelvis vid omfattande el- eller värmeavbrott. På trygghetspunkten kan man värma sig och få information om händelsen. I vissa fall kan det även finnas behov av att kunna laga mat, duscha och övernatta”.

6.1. Trygghetspunkter på olika nivåer

Trygghetspunkter kan finnas på olika nivåer, det vill säga vara utformade på olika sätt för att kunna användas allt ifrån kortare tid, till att omfatta dygnet-runt-vistelse.

Energimyndigheten delar in trygghetspunkter i följande tre nivåer.⁴

Nivå 1 – Enkel trygghetspunkt

En enkel trygghetspunkt är användbar under en kortare tid, exempelvis under några få timmar dagtid. Syftet är främst att säkerställa en mötesplats för information.

Nivå 2 – Utökad trygghetspunkt

En utökad trygghetspunkt utgör en plats där man kan vistas under större delen av dygnet, men man övernattar hemma.

Nivå 3 – Trygghetspunkt för dygnet runt-vistelse

Detta är en trygghetspunkt där människor ska kunna vistas dygnet runt, exempelvis vid evakueringar och under höjd beredskap.

6.2. Grundkrav som kan ställas på en trygghetspunkt

Nivån på trygghetspunkterna ställer olika krav på vad som bör finnas där. Trygghetspunkterna ska endast vara utrustade för att möta de basala behoven och flexibilitet behöver finnas så att utrustning kan flyttas till andra lokaler vid behov.

---

⁴ Källa: Energimyndigheten (www.energimyndigheten.se)

Exempel på vad som ska finnas på en trygghetspunkt är:

- Personal och organiserat mottagande
- Värme/reservkraft (Socialstyrelsen har satt gränsen för sanitär eller komfortmässig olägenhet till +18 grader)
- Dricksvatten/nödvatten
- Toaletter
- Tillgång till information (både analog och digital) samt möjlighet att kommunicera
- El (ladda mobilen, värma mat osv.)
- Första hjälpen-utrustning, inklusive hjärtstartare.

Vid en mer omfattande händelse eller kris med stor påverkan i samhället under längre tid ska trygghetspunkten även kunna erbjuda:

- Möjlighet till enklare matlagning/uppvärmning
- Möjlighet till hygien
- Möjlighet att husera husdjur
- Krisstöd
- Möjlighet för lek
- Ordning och säkerhet (säkerhetsvakter, behörighetskontroller för in- och utpassering, brandlarm och brandsläckare)
- Robust kommunikation (ex. Raket)
- Vila, plats för övernattnings (egen utrustning tas med)
- Tillgång till en bil vid trygghetspunkten kan vara bra för att vid behov snabbt kunna transportera varor eller människor.

Ett mer utförligt arbete kring hur trygghetspunkterna ska vara utrustade kommer att behöva göras när beslut tagits om vilka lokaler som blir trygghetspunkter.

6.3. Viktiga förutsättningar för trygghetspunkterna

I kontinuitetshandling och vid hantering av olika händelser är reservkraft, nödvatten och personalförsörjningen särskilt viktiga delar vid upprättandet av kommunens trygghetspunkter.

6.3.1. Elförsörjning och reservkraft

För att säkerställa bland annat värme, kommunikation och matlagning är elektricitet en nödvändighet. För att en trygghetspunkt, särskilt på nivå 3 med dygnet-runt-vistelse, ska kunna upprätthålla sin funktionalitet är det väsentligt att lokalen helt eller delvis är utrustad för att kunna förses med el via reservkraft.

Reservkraft kan delas in i två typer:

- Stationära reservkraftaggregat: Installeras fast i anläggningen.

- Mobila reservkraftaggregat: Finns på en uppställningsplats och flyttas vid behov till anläggningen som ska försörjas med el. Anläggningen behöver vara förberedd och provad med avsett reservkraftaggregat.

Moduler innebär mobila reservkraftaggregat som var och ett kan vara utplacerade och utgöra reserv för respektive fastighet men även har möjlighet att kopplas samman och samarbeta med varandra. Dels för att ge ökad sammanvägd effekt, dels för att ge ökad tillförlitlighet vid andra typer av händelser. Oavsett typ av reservkraftaggregat måste drift och underhåll skötas.

Att införa reservkraft är en omfattande process och för varje identifierad trygghetspunkt behöver en analys av hur elförsörjningen är uppbyggd genomföras och speciella krav beaktas. Detta kan vara till exempel ljudkrav, avgaser, bränslehantering, brandskydd, krav på bygglov eller tillstånd. Elnätsbolaget ska sedan genom anmälan informeras om att fast reservkraftaggregat ska installeras eller att förberedelser för mobilt reservkraftaggregat ska göras.

Om Nacka kommun beslutar att delta i den kommande planeringscykeln för Styrel kan det också vara lämpligt att samtliga utpekade trygghetspunkter inkluderas i prioriteringen av el, i händelse av eleffektbist.

6.3.2. Dricksvattenförsörjning och nödvatten

Dricksvatten är vårt allra viktigaste livsmedel. Vatten behövs också för att kunna laga mat och klara hygien. I Sverige är vi vana vid att ha fri tillgång till vatten dygnet, runt direkt i kranen. Om det händer något som gör att det normala vattenledningsnätet inte kan användas behöver dricksvatten delas ut på något annat sätt. Detta dricksvatten kallas nödvatten och distribueras genom att det ställs ut nödvattentankar på lämpliga platser. Möjlighet till nödvatten är en stark rekommendation på trygghetspunkterna.

Vid utredning och fastställandet av kommunens nödvattenplan⁵ var kommunens trygghetspunkter ännu inte fastställda men trygghetspunkterna bör framöver inkluderas i prioriteringen för nödvatten i händelse att en eller flera trygghetspunkter behöver aktiveras.

6.3.3. Personalförsörjningen

För att trygghetspunkterna ska fungera krävs att de bemannas med utbildad personal. Det kan antingen vara kommunens egen personal eller frivilligorganisationer som åtagit sig uppdraget och fått utbildning.

6.3.4. Matlagning och tillagningskök

En parameter för lokaliseringen av trygghetspunkter att ta hänsyn till är att om möjligt samlokalisera dessa med kommunens tillagningskök. I dag finns ett av

---

⁵ Protokollsutdrag KF 2023-09-18 §276 Nödvattenplan 2023–2026

kommunens största tillagningskök i Nacka gymnasium. Köket producerar 3 000 portioner dagligen men har kapacitet att dubbla det. En uppskattning är att köket skulle kunna producera 10 000 portioner på ett dygn men det skulle kräva mer utrustning så som bleck och kantiner. I ett läge av höjd beredskap kommer behovet av måltider sannolikt att ligga på en högre nivå. För att säkra förmågan att producera måltider erfordras redundans gällande elektricitet och vatten, något som skulle kunna uppnås genom att samlokalisera trygghetspunkter i nivå 3 med prioriterade tillagningskök.

Då Stadshuset har tillgång till reservkraft skulle även Stadshusrestaurangen kunna utredas som alternativ att stärka kommunernas förmåga att upprätthålla den offentliga måltidsverksamheten vid kris och höjd beredskap. Restaurangen skulle kunna producera 3 000–5 000 matlådor per dag och har kapacitet att jobba skift så med produktion hela tiden. Inom kort ska ny upphandling av restaurangverksamheten i Stadshuset genomföras. En rekommendation är att undersöka möjligheten att integrera stadshusrestaurangen i kommunens beredskapsplanering.

6.3.5. Kommunikation

Kommunikation är särskilt angeläget om Nacka kommuns gemensamma prioriterade digitala kommunikationskanaler inte fungerar, exempelvis vid långvariga elavbrott. Vid en större kris skulle det sannolikt finnas behov av att göra information tillgänglig på ytterligare platser runt om i kommunen. Exempel på alternativa kanaler för kriskommunikation skulle kunna vara trappuppgångar, bibliotek, kollektivtrafikens hållplatser, informationstavlor med mera.

Viktigt att det är väl kommunicerat i förväg var trygghetspunkterna finns. Kommunikation kring detta kan göras på nacka.se eller via den lokala krisbroschyr som är under planering. Likaså kan aktivering av en trygghetspunkt vara en av aktiviteterna under beredskapsveckan 2024 för att uppmärksamma Nackaborna om dessa.

Den här förstudien har inte gått in närmare på att identifiera vilka informationskanaler som ska användas för att i förväg sprida information om trygghetspunkterna eller hur detta ska ske i händelse av en aktivering/kris.

7. Behov av trygghetspunkter i Nacka

En kommun kan i väldigt få fall planera för att trygghetspunkterna ska stödja kommunens samtliga invånare. Utgångspunkten är att alla ska ha en egen hemberedskap för att kunna klara sig utan samhällets hjälp i minst en vecka.

De som ska erbjudas plats på en trygghetspunkt är först och främst de individer som har störst behov och för att säkerställa bemanning av samhällsviktiga verksamheter. En grundläggande funktion på en trygghetspunkt, utöver att erbjuda nödställda att vistas i lokalerna kortare eller längre tid, är att Nacka

kommun löpande ska kunna ge uppdaterad och tillförlitlig information till invånarna och de som tillfälligt vistas i kommunen.

7.1. Utgångspunkter

Inventeringen av potentiella platser och lokaler har omfattat ett antal parametrar för att kunna bedöma en fastighets lämplighet och dess förutsättningar att kunna fungera som trygghetspunkt.

Några av de parametrar som legat till grund för arbetet är:

- Behovet av antal trygghetspunkter per kommundel, med hänsyn till där flest människor bor
- Att trygghetspunkterna är till för ett mindre antal och att merparten av allmänheten tar ansvar för sig själva
- Att lokalerna i första hand är kommunägda eller att kommunen har egen rådighet över lokalen
- Ger minsta möjliga påverkan på samhällsviktig verksamhet som eventuellt drivs i lokalen
- Närhet till NVOA:s uppställningsplatser för nödvatten – så långt det är möjligt och rimligt avstånd
- Lokalens lämplighet för användning kortare tid under dagtid eller för övernattnig.

7.2. Övergripande om Nacka

I Nacka kommun bor just nu strax över 110 000 personer⁶ men kommunen är kraftigt växande. Till år 2040 förväntas befolkningen öka med 40 000 invånare och då ha 150 000 invånare. Fram till 2030 beräknas befolkningstillväxten vara i snitt cirka 2 400 personer per år. Nacka är också en kommun med en relativt ung befolkning. Jämfört med snittet i riket bor det en hög andel barn (en fjärdedel) och en låg andel äldre personer i Nacka. Det beror främst på att många av dem som flyttar till Nacka är barnfamiljer.

Nacka består av följande fyra kommundelar med nedan folkmängd per kommundel (2022):

- Sicklaön, 41 285 invånare
- Boo, 36 101 invånare
- Fisksätra-Saltsjöbaden, 18 680 invånare (vara 6 449 i Fisksätra)
- Älta, 13 199 invånare

Andelen flerbostadshus är större än andelen småhus och som ett resultat av att befolkningen ökar förtätas befintliga områden ytterligare och nya områden kommer att utvecklas. Nackas mest tätbefolkade område är Fisksätra i kommundelen Saltsjöbaden med cirka 7 724 invånare/km².

---

⁶September 2023

Invånarna i Nacka kommun har en hög medelinkomst per invånare och en välutbildad befolkning. Arbetslösheten har historiskt varit låg, och närheten till Stockholm gör att många invånare arbetar i huvudstaden. Nacka, som många andra kommuner, har invånare med olika kulturell bakgrund men invånarnas socioekonomiska situation är i stort positiv. Det finns individer och familjer som upplever ekonomiska svårigheter, men det kan vara svårt att peka ut specifika områden som kan karakteriseras som ”fattiga” på samma sätt som i områden med större variation i ekonomisk status. Sedan 2016 har dock polisens nationella operativa avdelning, NOA, sammanställt en lista över landets ”utsatta områden”. Det är områden som präglas av socioekonomiska problem och att kriminella har inflytande i lokalsamhället. Fisksätra i Saltsjöbaden har funnits med på listan sedan 2021. Även om Fisksätra de senaste två åren har haft en positiv utveckling betraktades området fortfarande som utsatt när listan för 2023 presenterades i december.

En geografisk sårbarhet i Nacka som i detta sammanhang kan vara värd att uppmärksamma är gamla och nya Skurubron som löper mellan Skuru och Björknäs över Skurusundet. Broarna är de enda fasta förbindelserna från Värmdö och östra Nacka till Stockholm. Om de skulle bli obrukbara på grund av exempelvis omfattande väderstörning eller en större olycka så är en förhållandevis stor del av Nacka kommun avskuren från fastlandet.

7.3. Informationspunkter (enkel trygghetspunkt)

Biblioteken i Nacka har redan idag ett visst medborgarservice- och informationsuppdrag vilket innebär att Nackaborna och besökare här ska kunna få information om olika typer av kommunala tjänster och samhällsservice vid varje. Detta görs på uppdrag av kommunens kontaktcenter.

Sedan tidigare är kommunens bibliotek utsedda till så kallade informationspunkter. Däremot är det inte klarlagt vad detta innebär i praktiken eller kommunicerat till verksamheterna, Nackaborna eller i övriga kommunorganisationen.

Då biblioteken utsetts till informationspunkter är dessa däremot redan en integrerad del av Styrelspaneringen. Detta innebär att de ingår i prioriteringen av el i händelse av eleffektbrist. Målet med Styrelspaneringen är att mildra samhällskonsekvenserna som kan uppstå om manuell förbrukningsfrånkoppling (MFK) blir nödvändig vid eleffektbrist.

7.4. Kartläggning av platser och lokaler

Varken MSBs, Länsstyrelsens eller Energimyndighetens vägledning och handböcker ger något riktmärke för hur många trygghetspunkter som egentligen behövs utifrån till exempel folkmängd, utan här behöver kommunerna själva fatta beslut om antal trygghetspunkter som ska upprättas.

Ledningsstabens bedömning är att trygghetspunkterna ska vara utspridda över hela kommunens geografiska område, med de fyra kommundelarna som utgångspunkt. Detta ger flexibilitet, så att aktiveringen av en trygghetspunkt kan anpassas efter vilken plats som berörs. En annan fördel är att mycket annat i kommunen är organiserat utifrån kommundelarna; till exempel biblioteken, kulturhusen och kommunens trygg- och säkerhetsarbete har arbetsgrupper utifrån respektive kommundel.

I denna förstudie har antagandet, utöver en geografisk spridning, varit att en trygghetspunkt per 30 000 invånare är en lämplig nivå att förhålla sig till. Baserat på invånarantalet per kommundel, föreslås att det i ett första skede etableras en trygghetspunkt per kommundel, med undantag för Sicklaön där det kan vara lämpligt att ha två, med hänsyn till både invånarantalet och det centrala läget. Bedömningen är att på sikt kan antalet trygghetspunkter behöva utökas, men att starta med minst en trygghetspunkt per kommundel bedöms rimligt och hanterbart utifrån denna förstudie.

7.4.1. Lokalinventering

De lokaler som utses behöver ha goda förutsättningar logistiskt och driftsmässigt för att fungera ändamålsenligt och smidigt som trygghetspunkt. En annan utgångspunkt är att kommunen ska ha rådighet över lokalen och verksamheten som bedrivs där. I många fall är det skolor, fritids, gymnasium, idrottshallar och bibliotek som är lämpliga att använda som trygghetspunkter.

För att identifiera de mest passande lokalerna, som ska kunna ge Nacka god beredskap och flexibilitet att hantera större kriser, undersöktes olika kriterier, som till bland annat:⁷

- Ägandeform
- Tillgång till flera toaletter samt duschmöjligheter
- Parkeringsmöjlighet i anslutning till lokalen och möjlighet till kollektiva färdmedel
- Tillgång till pentry eller större kök
- Tillgänglighetsanpassade lokaler
- Närhet till uppställningsplats för nödvatten
- Lokalens kapacitet och hur den fungerar för övernattning (bland annat utifrån brandföreskrifter)
- Möjlighet till reservkraft

8. Förslag på trygghetspunkter

Utifrån den förstudie som gjorts är ledningsstabens bedömning att trygghetspunkterna ska vara utspridda över hela kommunens geografiska område. Detta ger flexibilitet, så att aktiveringen av en trygghetspunkt kan anpassas efter

---

⁷ Samtliga undersökta kriterier finns sammanställda i separat bilaga, tillsammans med lokaler som genomgått en ingående genomlysning

vilken plats som berörs. Kommunens bibliotekslokaler, vilka är placerade i samtliga kommundelar, bedöms som lämpliga enkla trygghetspunkter, främst som en mötesplats för information och enkelt dagcenter.

Utöver kommunens sex bibliotek, föreslås att det i ett första skede etableras en trygghetspunkt per kommundel, med undantag för Sicklaön där det kan vara lämpligt att ha två, med hänsyn till både invånarantalet och det centrala läget. Bedömningen är att på lite längre sikt kan antalet trygghetspunkter behöva utökas eller andra justeringar göras, men att starta med minst en trygghetspunkt per kommundel bedöms som rimligt.

Lokalerna kan klassas utifrån det nivåsystem i tre steg som är Energimyndighetens rekommendation. En återkommande punkt gällande krisberedskap inom kommunen är behovet av reservkraft. Även vid trygghetspunkterna skulle reservkraft förlänga dessas möjligheter att ge stöd till samhället. Avsaknad av reservkraft, med undantag av Nacka stadshus gör att Nacka kommuns trygghetspunkter i första hand bedöms kunna uppnå nivå 1 och delvis nivå 2, vilket avser en lokal som är användbar under kortare tid, några timmar under dagtid och huvudsakligen fungera som informationspunkt.

Så långt som det är möjligt bör människor uppmanas att stanna kvar hemma och att ha förberett en hemberedskap för att kunna klara den första tiden utan samhällets hjälp.

8.1. Trygghetspunkter nivå 1 (informationspunkter)

Vid en extraordinär händelse är det avgörande att kommunen har förmåga att upprätthålla kommunikationen med allmänheten. Om de vanliga digitala kommunikationskanalerna, såsom nacka.se och sociala medier, inte är tillgängliga, behöver alternativa kommunikationskanaler användas för att säkerställa kontakt med allmänheten. Ett scenario som skulle kunna leda till att de digitala kanalerna inte är tillgängliga är ett längre strömbrott, där konsekvensen kan bli att internet inte fungerar eller mobiltelefonmasterna blir överbelastade och inte fungerar.

Ett sätt att kunna kommunicera med allmänheten under sådan händelse är att upprätta en enkel trygghetspunkt (nivå 1) eller så kallad informationspunkt. Hit kan allmänheten ta sig för att erhålla muntlig och skriftlig information och kommunen fortlöpande informera om händelsen.

Bedömningen är att Nacka kommuns samtliga bibliotekslokaler fungerar bra som sådan enkel trygghetspunkt enligt nivå 1. Biblioteken har dessutom redan utsetts till informationspunkter, vilket kan likställas med trygghetspunkter på den enklare nivån. Fördelen är att biblioteken redan bedriver verksamhet och därmed inte på samma sätt behöver ”aktiveras” eller öppnas upp. Biblioteken är väl kända bland Nackaborna och är därmed en naturlig plats att vända sig till och har en redan etablerad struktur för att ta emot och svara på frågor. Till exempel är det bra att

det finns en reception som kan ta emot de som kommer. Här kan ges praktisk information till de som kommer och fortlöpande information om aktuellt läge. Likaså ingår det redan idag i bibliotekens avtal att de har ett visst informationsansvar gentemot Nackaborna.

Eventuella nackdelar skulle kunna vara att flera av biblioteken ligger inne i ett köpcentrum, vilket kan ha konsekvenser för flexibla öppettider och väcka frågor om tillgänglighet i händelse av exempelvis ett strömavbrott. Stadshuset är en ytterligare definierad informationspunkt och skulle kunna aktiveras om en extraordinär händelse inträffar utanför bibliotekens ordinarie öppettider.

Som trygghetspunkter på nivå 1 samt informationspunkter föreslås:

- Nacka Stadshus
- Dieselverkstadens bibliotek och kulturhus
- Nacka Forum Bibliotek
- Saltsjöbadens bibliotek
- Älta bibliotek
- Fisksätra bibliotek
- Orminge bibliotek

8.2. Trygghetspunkter nivå 2

Dessa platser är lämpliga att kunna användas för både nivå 1 och 2:

- Nacka stadshus (Sicklaön), kan utökas med Nacka sporthall i händelse av extraordinär kris
- Myrsjöskolan och Myrsjö sporthall (Boo)
- Fisksätra sporthall och kommande multihallen (Saltsjöbaden)
- Sigfridsborgsskolan och Sigfridsborgs sporthall (Älta)
- Kulturhuset Dieselverkstaden

8.3. Trygghetspunkter nivå 3

För att en trygghetspunkt i nivå 3 ska kunna upprätthålla sin funktionalitet är det ett krav att bygganden helt eller delvis är utrustad att förses med el via reservkraft. Endast Stadshuset av de utredda lokalerna är idag utrustade med reservkraft. Likaså kan behov av att kunna servera enklare mat uppstå om dygnet-runt-vistelse blir aktuellt.

Trygghetspunkt på nivå 3:

- Nacka stadshus (Nacka), kan utökas med Nacka sporthall i händelse av extraordinär kris

9. Beslut och genomförande

Utifrån underlaget i denna förstudie behöver kommunen fatta beslut om en övergripande inriktning och ambitionsnivå för trygghetspunkter. Inriktningen bör exempelvis innehålla antal trygghetspunkter, placering, val av lokal och nivå för trygghetspunkterna.

Det är även viktigt att fastslå vem som ansvarar för förvaltning och aktivering av trygghetspunkterna såväl som ansvaret för uppstart och bemanning. Förankring behöver också ske i organisationen och hos de verksamheter som bedriver verksamhet i de lokaler som i händelse av kris är kommunens trygghetspunkter. Trygghetspunkterna kan även behöva utrustas och material eventuellt lagerhållas på annan plats än själva trygghetspunkten.

En synkning med NVOA:s uppställningsplatser för nödvatten har gjorts för alla de förslagna trygghetspunkter som tagits fram. Däremot behöver de fastslagna trygghetspunkterna så småningom inkluderas i prioritering av nödvatten, så att Nacka vatten och avfall kan säkerställa tillgången till vatten på dessa platser i händelse av en aktivering.

Endast Stadshuset är för närvarande utrustat med reservkraft. Därför kan det bli nödvändigt att på sikt installera inkopplingspunkter för mobil reservkraft på några av de andra föreslagna trygghetspunkterna. Ledningsstaben anser att det inte finns förutsättningar att från början utrusta ytterligare trygghetspunkter med reservkraft; detta arbete måste genomföras som en separat åtgärd. Det innebär att kommunen initialt bara har en möjlig trygghetspunkt på nivå 3, Nacka Stadshus. I händelse av en så pass stor kris att behovet av övernattning finns kommer Stadshuset att behöva vara den plats man övernattar på. Ytterligare en rekommendation är att trygghetspunkter för övernattning endast bör aktiveras om inga andra möjligheter till inkvartering finns. Dels för att hotell, kursgårdar, campingplatser eller motsvarande är ett bättre boendialternativ för de drabbade, dels för att inte störa den ordinarie verksamheten för mycket i de utsedda lokalerna. Samtidigt är det viktigt att kommunen vid nödsituationer har beredskap att tillfälligt ordna övernattningsmöjligheter i idrottshallar eller andra lämpliga lokaler.

Ledningsstaben förordar utifrån genomförd förstudie att kommunen väljer lokaler som har potential att i framtiden fungera på nivå 3 (med övernattning) för störst handlingsfrihet. Ekonomiskt blir det ingen större skillnad då trygghetspunkter på samtliga nivåer kräver investeringar i reservkraft och tillgång till nödvatten, med tillhörande fastighetsanpassningar. Det går därefter att välja i vilken takt kommunen vill utrusta lokalerna, antingen för att leva upp till kraven enligt nivå 3 eller initialt rusta dem för att kunna fungera som ett dagcenter (nivå 1 och 2).

Nyttan av investeringar i reservkraft bedöms bli mest kostnadseffektiv om relativt stora lokaler utses till trygghetspunkter. En fördel med att utse skolor till trygghetspunkter skulle kunna vara att skolköken i de utvalda skolorna därmed skulle förses med reservkraft, vilket stärker kommunens förmåga att leverera offentliga måltider i händelse av elavbrott, exempelvis till äldreomsorg och förskola. Dessa skolkök skulle kunna bli en form av beredskapskök i kommunen.

En annan avvägning som kommunen behöver ta ställning till är om trygghetspunkterna ska kunna tillhandahålla måltider till de som behöver vistas där under lite längre tid. I inventeringen har höjd tagits för att det ska kunna gå att värma mat och dryck, men att det finns tillgång till tillagningskök i händelse av att denna bedömning förändras.

I uppstarten och etableringen kan det vara bra att sätta en plan för att succesivt utrusta och bygga upp antal trygghetspunkter. Viktigt kan vara att först komma i gång för att sedan utveckla arbetet med kommunens trygghetspunkter. Ett sätt är att öva aktivering av en eller flera trygghetspunkter för att identifiera förbättringspotential eller eventuella brister.

Det är värt att komma ihåg att ingen kommun rimligen kan skapa så många trygghetspunkter att hela befolkningen ryms i dessa, utan utgångspunkten måste vara att det ska finnas ett antal trygghetspunkter som är någorlunda lätta att nå och att endast delar av befolkningen samtidigt har behov av att söka sig till en trygghetspunkt.

10. Organisering av trygghetspunkter och ansvarsfördelning

Centralt i det fortsatta arbetet med trygghetspunkter är att ta fram ett förslag kring hur löpande förvaltning och drift ska omhändertas. Det är nödvändigt att fastställa en organisation för trygghetspunkter och hur aktivering går till. Ledningsstaben poängterar att arbetet med hur driften av trygghetspunkter ska organiseras är ett viktigt nästa steg.

Ansvar för bland annat följande uppdrag behöver fördelas inom kommunen:

- Mandat att aktivera en trygghetspunkt och rutiner för igångsättning
- Ansvar för att hålla trygghetspunkterna i förberett skick och säkerställa att adekvat utrustning finns tillgänglig
- Ansvar för driften, inklusive bemanning, och säkerheten vid aktiverade trygghetspunkter
- Ansvar för att förse trygghetspunkter med anslutningsmöjlighet till mobilt reservkraftverk samt vattentankar

Bedömningen är att det behövs resurser och rutiner för att säkerställa att trygghetspunkterna löpande håller rätt standard, är rätt utrustade och tillgängliga

med kort varsel. I ett aktiverat läge kräver varje trygghetspunkt betydande resurser. Bemanning, inköp, logistik med mera kan i värsta fall behöva fungera under flera dygn.

10.1. Involverade verksamheter i den fortsatta planeringen

Ledningsstaben bedömer att uppdraget att ansvara för drift av trygghetspunkter, såväl i planeringsläget inför en kris som i aktiverat läge under en kris, kräver delaktighet av flera enheter och bolag. Följande enheter och bolag har deltagit eller kommer att behöva involveras i olika skeden i arbetet.

- Säkerhetsfunktionen
- Fastighetsenheten/Lokalförvaltning
- Kommunikationsenheten
- Valfärd skola
- Valfärd samhällsservice
- Kultur och fritid
- Idrottsdriften
- Kundenserviceenheten
- NVOA
- NEAB
- Boo Energi
- SBFF (Brandskydd)

Det kan även komma att krävas att brukare inom vård och omsorg, främst inom hemtjänst och LSS, i viss omfattning omlokaliseras till trygghetspunkter eller att vårdbehovet av dessa grupper säkerställs på annat sätt. Undantaget är brukare boende inom vård- och omsorgsboende, där en flytt innebär en risk för liv och hälsa. Dessa kommer att behöva erbjudas trygghet och vård på sitt ordinarie vårdboende, något som bör hanteras genom berörda enheters kontinuitetshantering och beredskapsplaner.